

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו שבת פרשת בהעלותך תשע"ו לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויזן - גליון תתקכ"ד

דרשת פרקי אבות

מקרני הודו כפני חמה. ומאי טעמא לא הרגיש יהושע בן נון מיד בפגעו בו ברדתו מן ההר, עד שהרגישו אהרן וכל ישראל. ויש לומר שהלוחות שהיו סנפרינון, והם היו מאירין ומתנוצצין מזריחת פני משה שעליהם, והיה משה ויהושע סבורין שהלוחות הם המאירין, ופני משה מאירין מזריחת הלוחות נגד פניו, עד שהטמין הלוחות בארון עץ שעשה ועדיין קרן עור פני משה, אז יראו אהרן וישראל לגשת אליו. והיינו דכתיב ושני לוחות העדות ביד משה ברדתו מן ההר, על כן ולא ידע משה כי קרן וגו', כי חשב כי מן הלוחות בא הזריחה. אך לכאורה קשה, אם כן גם בלוחות הראשונות היה לו להאיר, אלא שהיה סבור ברדתו פעם ראשון כבר היה עגל ומחולות, על כן לא האירו הדברות, מה שאין כן עתה ביום הכיפורים שנמחל אותו עון התנוצצו הלוחות, והיינו דפירש רש"י ברדת משה ביום הכיפורים ע"כ. (וכן מבואר בחתם סופר שם).

ויש לומר בזה עוד, בהקדם לבאר שינוי הלשון בין לוחות ראשונות ללוחות שניות, שאמר הכתוב (דברים ט-ט) ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלקים, ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל. ודרשו חז"ל (מגילה יט:) מלמד שהראוהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ומה שהסופרים עתידין לחדש ע"ש. ואחר ששיבר לוחות הראשונות כתוב (שם י-א) בעת ההוא אמר ה' אלי פסל לך שני לוחות אבנים וגו', ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון את עשרת הדברים וגו'. ויש להבין למה מתחלה נאמר

במשנה (אבות ב-א) רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות וכו' ע"כ. ונראה לשלב הדברים לפרשתנו, במה דאיתא בגמרא (שבת קטו:) ויהי בנסוע הארון ויאמר משה (במדבר י-לה), פרשה זו עשה לה הקדוש ברוך הוא סימניות [להבדילה מן הסמוכות לה] מלמעלה ולמטה [בתחלה ובסוף ויהי בנסוע הארון], לומר שאין זה מקומה. רבי אומר לא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. כמאן אזלא הא דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן חצבה עמודיה שבעה (משלי ט-א), אלו שבעה ספרי תורה [דפרשה זו ספר לעצמו, נמצא שלמעלה ספר לעצמו ושלמטה ספר לעצמו, הואיל וזה מקומה, נמצא ספר וידבר נחלק לשלשה ספרים], כמאן כרבי ע"כ. ויש להבין למה קראו ספר 'חשוב' בפני עצמו, הלא כל שאר הספרים יש להם פסוקים למאות, ופרשה זו אין לה רק שני פסוקים, ואין בה רק פ"ה אותיות, ולמה קורין אותו ספר חשוב, יותר משאר הספרים. עוד יש להבין שבחר לסמן פרשה זו באות נו"ן דייקא, ולא עוד אלא בנו"ן הפוכה.

ונראה בהקדם לבאר מה שמצינו בלוחות שניות, ויהי ברדת משה מהר סיני, ושני לוחות העדות ביד משה ברדתו מן ההר, ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו, וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו, ויראו מגשת אליו (שמות לד-כט). וכתב בתורת משה (שם כו:) לבאר הא דלא הרגיש משה בעצמו שהאירה כל סביביו

לְךָ רַד, שְׁנִיטֵל מִמֶּנּוּ הַשְּׂגָה זֹו שֶׁל שַׁעַר הַנּוֹי, אִי אִפְשָׁר לוֹ עוֹד לְמַסּוֹר לָהֶם לֹחוֹת אֱלוֹ, וְלִכֵּן וְאִתְפּוֹשׁ בְּשֵׁנֵי הַלּוֹחוֹת וְאִשְׁלִיכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי, וְאִשְׁבַּרְם לְעֵינֵיכֶם' (ט-ז), שֶׁלֹּא תִהְיֶה עוֹד הַשְּׂגַת הַתּוֹרָה בְּעֵינַי פְּנִים לְתוֹרָה אֲלֵא בְּמִטָּה. וְכֹאשֶׁר הַתִּנְפֵּל מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' וְנִתְרַצָּה אֵלָיו לִיתֵן לוֹ לֹחוֹת שְׁנִיטוֹת, אָמַר לוֹ פֶּסֶל לְךָ' (בְּגִימָטְרִיא נ'), שִׁיפְסוֹל מֵעַתָּה הַשְּׂגַת שַׁעַר הַנּוֹי, כִּי אַחַר הַחֲטָא אֵין הֵם עוֹד רְאוּיִים לָזֶה, וְיִפְסוֹל מִלּוֹחוֹת אֱלוֹ שַׁעַר הַנּוֹי, וְלֹא נִכְתְּבוּ עֲלֵיהֶם עוֹד 'כֹּכַל' הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר ה', רַק עֲשַׂרְת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר ה' אֵלֵיהֶם.

וְזִבְהָ נִרְאָה לְפָרֵשׁ מַה שֶׁאִמַּר הַכְּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהֶל מוֹעֵד לְאִמּוֹר (וַיִּקְרָא א-א), וּבְרַשׁ"י צֵא וְאִמּוֹר לָהֶם דְּבָרֵי כְבוֹשִׁין, בְּשִׁבְלִיכֶם הוּא נִדְבַר עֲמִי וְכוּ' ע"ש. וְלִכְאוּרָה הוּא לִיָּה לְמִימַר בְּשִׁבְלִיכֶם הוּא מְדַבֵּר עֲמִי. אֲךָ מֹשֶׁה רִימְזוּ לָהֶם, כִּי עַד שֶׁלֹּא חֲטָאוּ בְּהַעֲגֵל הִיָּה מְדַבֵּר ה' עִמּוֹ בְּהַשְּׂגַת שַׁעַר הַנּוֹי, בְּשִׁבְלִיכֶם הוּא נִדְבַר עֲמִי, הַדִּיבּוֹר עֲמִי הִיָּה גַם בְּשַׁעַר הַנּוֹי, אֲבָל עֲכָשׂוּ שֶׁחֲטָאתֶם נֹאמַר לִי לְךָ רַד, וּמֵעַתָּה הוּא מְדַבֵּר עֲמִי אֲבָל לֹא נִדְבַר עֲמִי. - וְהִיוּצָא לָנוּ מִזֶּה כִּי לֹחוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת נִיתְּנוּ לְמֹשֶׁה בְּהַשְּׂגַת שַׁעַר הַנּוֹי, וְעַל יָדֵי הַחֲטָא לֹא הָיוּ רְאוּיִים לָזֶה עוֹד, לְךָ רַד, וְשַׁעַר זֶה הִיָּה נִחְסַר מֵהַלּוֹחוֹת הַשְּׁנִיטוֹת.

*

וְזִבְהָ נְבוֹא לְבֹאֵר לְמַה בְּלֹחוֹת שְׁנִיטוֹת קָרָן עוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה, וְלֹא בְּרִאשׁוֹנוֹת. וְגַם לְמַה לֹּא הִרְגִישׁ יְהוֹשֻׁעַ תִּיכָף בְּרִדְתּוֹ מִן הַהָר כִּי קָרָן עוֹר פְּנֵי. וְנִרְאָה דֹאִיתָא בִירוּשְׁלַמִי (יוֹמָא ג-ג) דְּבִיּוֹם הַכִּיפּוּרִים כְּשֶׁנִּכְנַס הַכֹּהֵן גְּדוֹל לִפְנֵי וּלְפָנִים, וְלֹא הִיָּה שֵׁם חִלּוֹנוֹת לְהֵאִיר, שֶׁמִּתְחַלֵּה עַד שֶׁלֹּא נִיטֵל הָאֲרוֹן הִיָּה נִכְנַס וְיוּצָא לְאוּרוֹ שֶׁל אֲרוֹן, מִשְׁנִיטֵל הָאֲרוֹן הִיָּה מִגִּשְׁשׁ וְנִכְנַס [מִמִּשְׁשׁ בְּאִפִּילָה] מִגִּשְׁשׁ וְיוּצָא ע"כ. וְהִנֵּה בְּקִרְבֵּן הָעֵדָה פִּירֶשׁ, לְאוּרוֹ שֶׁל אֲרוֹן, לְאוּר הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיָּתָה שְׂרוּיָה עַל הָאֲרוֹן, אִי נִמִּי הַזֹּהָב מְבַהֵיק וּמֵאִיר. וַיֵּשׁ לְוֹמַר עוֹד לְבֹאֵר הָאוּר שְׁבֵאֲרוֹן, כִּי בְּאֲרוֹן הָיוּ מוֹנַחִים הַלּוֹחוֹת, וְנֹאמַר (מִשְׁלֵי ו-כג) וְתוֹרָה אֹר. וְהַלּוֹחוֹת אֲשֶׁר כְּתוּבִים בְּאֲצַבַּע אֲלֵקִים, הִיָּה מִתְנַוֶּצֵץ מִמֶּנּוּ אֹר גְּדוֹל. וְאִם כִּי הָיוּ מוֹנַחִים בְּאֲרוֹן עֵץ, לֹא הִפְסִיק הָאֲרוֹן הַגִּשְׁמִי אֶת אֹר הָאֲלֵקִים הַיּוּצָא מֵהַלּוֹחוֹת. וְהָרִי אִמְרוּ (עֵינַי תּוֹסְפוֹת שֶׁבַת כב: ד"ה וְכִי) דְּבִמְדַבֵּר הִיָּה מֵאִיר לָהֶם עִמּוֹד עֵנַן, וְהִיָּה מִסְתַּכֵּל בְּטַפִּיחַ

וְעֲלֵיהֶם 'כֹּכַל' הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר ה', וְבִלְחוֹת שְׁנִיטוֹת לֹא נֹאמַר רַק אֶת עֲשַׂרְת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר ה'. וְגַם מַהוּ כּוֹוֹנַת הַכְּתוּב פֶּסֶל לְךָ שְׁנֵי לֹחוֹת אֲבָנִים.

וְנִרְאָה דֹאִיתָא בְּגִמְרָא (רֵאשׁ הַשְּׁנָה כא:) אִמְרוֹת ה' אִמְרוֹת טְהוּרוֹת כֶּסֶף צְרוּף בְּעֵלִיל לְאַרְץ מְזוּקָק שְׁבַעֲתִים (תְּהֵלִים יב-ז), רַב וְשִׁמוּאֵל, חַד אָמַר חֲמִישִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם וְכוֹלָם נִיתְּנוּ לְמֹשֶׁה חֲסַר אַחַת שֶׁנֹּאמַר (שֵׁם ח-ו) וְתַחֲסַרְהוּ מֵעֵט מֵאֲלֵקִים ע"כ. וּפִירֶשׁ רַשׁ"י מְזוּקָק שְׁבַעֲתִים, שֶׁאִדָּם יִכּוֹל לְדַרוֹשׁ כָּל דְּבַר וְדַבֵּר בְּמִטָּה עֵינַיִם, ז' שְׁבִיעִיּוֹת, וְהֵם חֲמִישִׁים חֲסַר אַחַת שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, לְמַדְּנוּ שְׁחֲמִישִׁים נִבְרָאוּ, שֶׁהָרִי מֵעֵט נִחְסַר מֵאֲלֵקִים ע"כ. וּבְעֵרְבֵי נַחַל (דְּרוֹשׁ ב' לְפִסְחָה) הִבִּיא מִשְׁל"ה הַקְּדוֹשׁ שֶׁהִקְשָׁה לְמַה פְּעִמִּים אִיתָא שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרַשְׁתָּ בְּמִטָּה פְּנִים (בְּמִדָּר ב-ב), וּפְעִמִּים אִיתָא ע' פְּנִים לְתוֹרָה (וַיִּקְרָא ג-טו). וְתִירֶץ כִּי הַהַשְּׂגָה הָאִפְשָׁרִית לְכָל בְּנֵי אָדָם הוּא רַק בְּמִטָּה שַׁעֲרִים, לִכֵּן אִמְרוּ שֶׁנִּדְרַשְׁתָּ בְּמִטָּה פְּנִים, רַצָּה לְוֹמַר בְּנֵי אָדָם שְׁדוֹרְשִׁין הַתּוֹרָה אֵינָם מִשִּׁיגִים רַק מִטָּה פְּנִים, וְאוֹלָם מִצַּד עֲצֻמָּה יֵשׁ ע' פְּנִים, כִּי שַׁעַר הַנּוֹי הוּא שֵׁם אֱדִי"ה שְׁעוֹלָה כ"א, הָרִי מִטָּה וְכ"א הוּא שְׁבַעֲתִים.

וְבִלְקוּטִי תּוֹרָה לְאַרְזֵי הַק' (פ' וְאִתְחַנֵּן עַה"פ וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם) כְּתוּב, כִּי קוֹדֵם שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל הִיָּה מֹשֶׁה בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת, וְהִיָּה מִשִּׁיג שַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל נ' שַׁעֲרֵי בִינָה הַגְּדוֹל מְכוּלָם, וְכִשְׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל [בְּעַגְלָה] נִעְלַם מִמֶּנּוּ. וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב (לכ-ז) לְךָ רַד כִּי שַׁחַת עִמָּךְ, רַצָּה לְוֹמַר רַד מִמִּנֵּן לְךָ [מִשַׁעַר הַנ' שְׁבִימָטְרִיא לְךָ]. וְזֶהוּ שֶׁאִמְרוּ חֲז"ל חֲמִישִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם, וְנִתְּנוּ לְמֹשֶׁה חֲסַר אַחַת, פִּירֶשׁ מֵעִיקְרָא כּוֹלָם נִתְּנוּ לוֹ, וְאַחַר כֵּךְ חֲסַרְהוּ אַחַד וְכוּ'. וְהִנֵּה לְהִיּוֹת שְׁכוּוֹנַת מֹשֶׁה הִיָּתָה טוֹבָה, הַשִּׁי"ת לֹא יִמְנַע טוֹב לְהוֹלְכִים בְּתַמִּים, וְבַעַת תּוֹסֵף רוּחַם יִגְוֶעוּן לֹא יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינֵינוּ [וְזִכָּה שׁוֹב לְהַשִּׁיג שַׁעַר הַנּוֹי]. וְזֶהוּ שֶׁאִמַּר (דְּבָרִים לד-א) וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעַרְבוֹת מוֹאָב אֶל הָר נִבְוֹ, נ' בּו ע"ש.

וְאִם כֵּן בְּלֹחוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת קִיבַל מֹשֶׁה הַתּוֹרָה גַם בְּהַשְּׂגַת שַׁעַר הַנּוֹי, וְלִכֵּן נֹאמַר שֵׁם, וַיִּתֵּן ה' אֵלָי אֶת שְׁנֵי לֹחוֹת הָאֲבָנִים, וְעֲלֵיהֶם 'כֹּכַל' הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר ה', (כֹּכַל עוֹלָה מִסְפַּר יָנוּן, 'כֹּכַל' עוֹלָה מִסְפַּר שְׁבַעֲתִים), שֶׁהִיָּה בַּה קְדוּשָׁה עֲצוּמָה בְּאוֹפֵן שְׁיוּכְלוּ לְהַשִּׁיג מִמֶּנּוּ גַם שַׁעַר הַנּוֹי, עִם הַע' פְּנִים לְתוֹרָה. אֲבָל כֹּאשֶׁר חֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָה, וְנֹאמַר לְמֹשֶׁה

נזכה לכל הספר של ויהי בנסוע הארון ע"כ. ובספרו מדבר קדמות (י-ו) ביאר יותר, דספר ויהי בנסוע הוא משער הנו"ן, וכיון דשער זה נעלם ממשנה רבינו בעת חטא העגל, על כן חסר ספר זה מן התורה. ולכן יש נוני"ן בפרשת ויהי בנסוע לרמוז לנו"ן שערי בינה ע"כ. ולפי זה מובן שפיר מה שקראו אותו בשם 'ספר חשוב', כיון ששורשו משער הנו"ן, שלא נמסרה לנו עדיין, רק ליחידי סגולה.

ועל פי זה כתב לבאר הא דאמרו הקדמונים כי יש ששים רבוא אותיות לתורה (וזהר חדש עד:), והם כנגד ששים רבוא נשמות ישראל (מגלה עמוקות אופן קפו), כי כל נשמה יש לה אחיזה באות אחד מהתורה הקדושה. ורבים חתרו למען דעת בירור חשבון הזה, כי בתורתנו הקדושה ליכא רק בערך חצי מששים רבוא אותיות. אך לפי זה, נחסר לנו ספר גדול שלא בא בכתובים למטה מפני חטא העגל, וביחד יש ששים רבוא אותיות ע"ש.

ולפי מה שנתבאר שעל הלוחות הראשונות היו עליהם ככל הדברים אשר צוה ה', דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וכו', ואמרו חז"ל בירושלמי (שקלים ו-א) חנניא בן אחי רבי יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור [היו כתובים] דקדוקיה ואותיותיה של תורה, דכתיב (שיר ה-יד) ממולאים בתרשיש, כימא רבא [ששמו תרשיש והוא הים הגדול, והוא מלא מיני דגים הרבה] וכו', מה הים הזה בין גל גדול לגל גדול, גלים קטנים, כך בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה ע"ש. ואם כן היה כל התורה כולה חרותה על הלוחות. וכיון שהכתוב אומר על הלוחות, כתובים משני עבריהם, מזה ומזה הם כתובים (שמות לב-טו), וברש"י שהיו האותיות נקראות משני עבריהם, ומעשה נסים היה (שבת קד). אם כן כל אות שבתורה היה כפול לקרותה משני עבריהם, ושפיר היו על הלוחות ששים רבוא אותיות. [ובזה היה נראה ליישב מה דאמרו (שם) כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ, כגון נבוב בובן, בהר רהב, סרו ורס ע"כ. וכתבו בתוספות תימא דאמאי נקט להו, כיון דלא היה בלוחות ע"ש. ולפי הנ"ל דכל התורה היתה כתובה בין דיבור לדיבור, שפיר גם הם היו על הלוחות].

*

אמנם עדיין לא ביאר למה הנוני"ן הם הפוכין. ובפשטות כוונתו דהא מתחלה קיבל משה גם שער הנו"ן,

ויודע מה שבתוכו, בחבית ויודע מה בתוכה ע"ש. ולכן עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאורו של ארון, היינו להאור של הלוחות המונחים בתוכו.

אך יש לומר כי האור הגדול הזה שהיה בהלוחות היו רק בהלוחות הראשונות, שהיה בו האור של שער הנו"ן שבתורה, אשר הלוחות הללו מעשה אלקים 'המה' (בגימטריא נר"ן), והמכתב מכתב אלקים הוא (שמות לב-טז). ומבואר בספרים הקדושים שארו"ן אותיות או"ר נו"ן (הובא בורע קודש בפרשתנו), כי עיקר האור של התורה שורשו בשער הנו"ן. אבל לוחות שניות שנחסר ממנו הארת שער הנו"ן, נחסר ממנו גם אורו. וכיון ששברי לוחות מונחים בארון (בבא בתרא יד:), על כן עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאור הארון.

אמנם הגם שנחסר אור זה מהלוחות השניות שניתנה לישראל, מכל מקום במוחו של משה היה נחקק כל התורה גם השער הנו"ן שלמד מאת ה'. כי הגם שנשכח ממנו בפועל, מכל מקום חרות הוא במוחו, דהא קודם מיתתו חזרו לו אבידתו, על כן האור שהיה בהלוחות נחקק בפניו של משה, וקרן עור פניו. ולכן בלוחות הראשונות שהיה השגת השער הנו"ן נחקק בהלוחות, היה האור בהלוחות עצמם ולא קרן עור פני משה, ורק בלוחות שניות שנחסר האור מהלוחות, זכה משה באור ההוא. ועל דרך שאמרו (שבת פח.) בהכתרים שקיבלו ישראל במתן תורה, דכתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב (שמות לג-ו), וזכה משה ונטלן ע"ש.

ולכן כאשר ירד משה מן ההר, לא הרגיש שקרן עור פניו, כי חשב שגם הלוחות השניות מאירות, וממנה בא אורו על פניו. וגם יהושע ברדתו מן ההר חשב כן, שהאור נמשך לו מהלוחות, וכמו שהאירו בתחלה. אבל אחר ששם משה את הלוחות בהארון, והמשיך עדיין אורו של פני משה, אז ידעו כי קרן עור פניו, ופני משה כפני חמה.

*

והנה פרשת ויהי בנסוע עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו. וכתב החיד"א בספרו כסא רחמים (מסכת סופרים ו-א) שכתבו המקובלים שספר ויהי בנסוע הוא ספר גדול ככל התורה, ולא זכינו אלא לשני פסוקים אלו שיש בהם פ"ה אותיות. וכשתהיה הגאולה במהרה בימינו, אזי

אצלו ספר 'חשוב' בפני עצמו. שבהיות שאינו מוטרד כמו בבית, יש לו זמן יותר להקדיש עתיו לתפלה בכוונה, להאריך בתפלתו בכוונת פירוש המלות כדבעי. ולנצל השעות של ימי החופש לתורה, לגמור איזה מסכת או מקצוע. ולזה יש לו להכין מתחלה גמרא עם ביאורים קלים שישנם על הדף, ולהזמין לעצמו טעיפס וסי די ממגידי שיעור מפורסמים, ואז אין בימים אלו נפילה אלא הם ימי התעלות. ולכן הנונין הפוכין, לרמוז כי יתכן שיהיה בהם ההיפוך של נפילה, שינצל הזמן להשלים עצמו ביתר שאת בתורה ותפלה, וגמילות חסדים בחפציו ובקאר שלו, אשר שכיח יותר בימים הללו.

*

ואמר חז"ל (שבת לא): דרבי יוסי סבר, סותר על מנת לבנות במקומו הוא סותר, סותר על מנת לבנות שלא במקומו לא הוא סותר. ופריך מכדי כל מלאכות ילפינן להו ממשכן, והתם סותר על מנת לבנות שלא במקומו הוא [שהיו סותרין אותו בחנייה זו ונוסעים למקום אחר וחונים, וחוזרים ומקימין אותו]. ומשני שאני התם כיון דכתיב (במדבר ט-כ) על פי ה' יחנו, כסותר על מנת לבנות במקומו דמי ע"כ. ושמעתי להסביר כי הנוסע ממקום למקום, שואל מזמן לזמן איפה אנו נמצאים כעת, ומשיבין לו בעיר פלוני ובמקום פלוני. אבל כששואלין ילד הנוסע עמהם, איפה אנו נמצאים כעת, יענה תמיד תשובה אחת, שהוא נמצא סמוך לאמו, כי חיצוניות המקומות אינו נוגע לו. וכמו כן בבני ישראל במדבר, כיון שעל פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, הם חונים תמיד במקום אחד, סמוך לאביהם שבשמים, על כן הוא כעל מנת לבנות במקומו דמי. וכמו כן גם אנו צריכים לידע, שבכל מקום שאנו נוסעים צריכין להיות יחד עם ה' ותורתו, ואין כאן שינוי מקום, על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, ולהזהר בכל הדברים כמו בביתו.

*

ובזה נבוא אל המכוון, שהתנא מורה לנו, איזהו 'דרך' ישרה שיבור לו האדם, כאשר האדם עוזב את ביתו ללכת לדרך, ורוצה שלא יכשל מעבודת בוראו, אלא שיהא דרכו דרך ישרה, מה מוטל עליו לעשות. ועל זה אמר, כי הנסיון הראשונה שיש לו, שלא רוצה להיות בולט במעשיו הטובים וחסידותו בין אנשים, שלא ילעיגו עליו ועל מעשיו.

אלא שנהפך ונחסר ממנו בגלל החטא, ולא נשאר רק פרשת ויהי בנסוע. ויש לומר בזה עוד, דהנה שני דברים עשה משה מדעתו והסכים ה' על ידו, שהוסיף משה יום אחד מדעתו, ושיבר את הלוחות (שבת פז). וכתב בתורת משה (פ' מטות קמ). דשני דברים אלו תלויין זה בזה, כי מה שעשו העגל ביום שבעה עשר בתמוז, יומא קא גרם, דמגלגלין חובה ליום החייב (תענית כט), ואלמלא הוסיף משה יום אחד מדעתו, היה ארבעים יום ראשונים כלים ביום ט"ז תמוז, ולא היה נעשה חטא העגל ע"ש. והנה ה' רצה ליתן התורה ביום מ"ט ליציאתם, בסיום שבעה השבועות, ומשה דחה זמן נתינתו יום אחד ליום הנו"ן. ומזה נגרם שכלו הארבעים יום בשבעה עשר בתמוז ועשו את העגל, ואז נאמר לו 'לך רד, שנאבד מישראל השגת שער הנו"ן שבתורה, וממילא לא נשאר מספר ויהי בנסוע רק שני פסוקים אלו. ועל כן עשה בהם סימניות נו"ן הפוכה, כי מה שהפך משה זמן נתינת התורה ליום נו"ן, זה גרם ששוב נחסר השגת שער הנו"ן, ולא נשאר מספר ויהי בנסוע אלא פ"ה אותיות לבד.

*

והנה דורשי רשומות רמזו, ויהי בנסוע ספר בפני עצמו, כי בזמן שהאדם בביתו, אז סדר עבודת בוראו מסודר בתורה ותפלה וכו' כראוי. לא כן כאשר הוא נוסע מביתו, יתכן התרשלות בתפלה בציבור, וכמו כן בשיעורי תורה, שאין לו חבר או שיעור ללמוד. ומידי דאכילה לא נמצא לפניו להשיגו כראוי בדקדוקי כשרות. וגם לפעמים מתבייש מהחברותא שם שלא ילעיגו עליו. ובפרשת ויהי בנסוע יש לו ספר בפני עצמו.

ופרשה זו יש לו סימניות מלפניו ומלאחריו נונין הפוכים. ויש לומר הטעם דאיתא בגמרא (ברכות ד): אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי, מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב (עמוס ה-ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, אמר רבי נחמן בר יצחק אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקודש שנאמר (תהלים קמה-יד) סומך ה' לכל הנופלים ע"כ. הרי לנו כי אות נו"ן מורה על נפילה, ופרשת ויהי בנסוע שהוא ספר בפני עצמו, כשנוסע מביתו והוא על הדרך יש לו ספר אחרת, ופרשה זו מוקפת באות נו"ן, להורות על הנפילה שיתכן להיות בזמן כזה.

אבל באמת כאשר האדם מסדר עצמו מתחלה, יתכן להיות ימים אלו, ימי עלייה, ופרשת ויהי בנסוע יהיה

מה הם הקלות ומה הם החמורות. - וכאשר מגיע לו נסיון של טירחא או ממון עבור דבר מצוה, 'הוי מחשב הפסד מצוה נגד שכרה'. וכאשר מתעורר אצלו תאוה והנאה של דבר עבירה, 'הוי מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה'.

ואמר שוב, 'דע מה למעלה ממך', כל נפש ישראל מקושר באות אחת מן התורה, ולמעלה מראשך אתה תלוי ומקושר באותיות התורה. וכאשר אתה מתנהג כראוי אז יש הארה באות ההוא, ולעומת זה בכל חטא מכבה ומקלקל באות שלו, 'וכל מעשיך בספר נכתבים', כל מה שאתה עושה, פועל זאת בהספר תורה של ששים רבוא אותיות, הן לרע והן למוטב.

בסעודה שלישית

מבני בניו של סנחריב, כדאמרינן במסכת גיטין (ג:). אמרו ליה ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן [רודפי שלום], ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן [שהוניתנו אונאת דברים, ואמר מר (בבא מציעא נח:)] לא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה-טז) באונאת דברים הכתוב מדבר, אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך ע"כ.

וביאר בעבודת ישראל (ליוה"כ) על פי דברי הרד"ק רבי בער ממעזריטש זי"ע על רבי ישמעאל בן אלישע שנכנס להקטיר קטורת וראה אכתריאל י"ה ה' צבאות, ואמר לו ישמעאל בני ברכני וכו' (ברכות ז:). שרבי ישמעאל הגם שהיה גדול החכמים, לא בזכותו לבד זכה להמראה נפלאה, כי אם על ידי הקנה התנא שהיה בימיו, והוא הרימו ונשאו בקדושתו, כדרך הצדיקים להרים הש"ץ בקדושתם, ועל ידו זכה לכל אלה ע"כ. ובודאי מורנו הצדיק אמר אלו הדברים על פי רוח קדשו שהופיע עליו. אכן על פי דבריו נראה לומר, כי מסתמא הכהן שהיה בימי שמעיה ואבטליון בבית שני ולא היה כל כך כהוגן, מסתמא לא זכה לעלות לקדש קדשים ביום הכיפורים כי אם על ידי שמעיה ואבטליון שהיו אז ראשי הדור, והם הרימיהו ונשאוהו לזאת המדרגה. ולכן השיבו לכהן גדול שלא יתגאה עליהם, כי הם עבדו עובדא דאהרן, פירוש שעיקר העבודה היום היה על ידיהם ע"כ.

ולכן יש לו לזכור כי מתחלה צריך לראות שיהא דרכו נכון בעיני ה', ורק אחר זה ישתדל למצוא חן גם בעיני בני אדם. ובראשונה ישתדל שיהיו מעשיו 'תפארת לעושיהו', היינו לקונו שעשאו (כמו שפירש במאירי), ורק אחר זה יביט שיהא 'תפארת לו מן האדם'. ומוטב להקרא שוטה כל ימיו בעיני הבריות, ולא להיות רשע שעה אחת נגד המקום (עדיית ה-ו).

וישוב עורר, שבדרך כלל על הדברים החמורים הוא נזהר גם על הדרך, אבל על דברים קלים הוא מקיל לעצמו. ועל כן אמר 'והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה', שלא להתרשל אפילו בדברים שהם קלים בעיניו, כי אין אתה יודע מתן שכרך של מצוה, ואי אפשר לאדם להעריך

קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם (ח-ו). ויש לדקדק דתיבות 'מתוך בני ישראל' נראה כמיותרים. ויעש משה ואהרן וכל עדת בני ישראל ללוים, ככל אשר צוה ה' את משה ללוים, 'כן עשו להם בני ישראל' (ח-ב). ולכאורה סיום הכתוב מיותר. - ואתנה את הלויים נתונים לאהרן וגו' (ח-ט). וברש"י חמש פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חיבתן, שנזכרו אזכרותיהן במקרא אחד (ויק"ר ב-ד), כמנין חמשה חומשי תורה (ב"ר ג-ה) ע"כ. ויש להבין למה השמיענו כאן דייקא חיבתן של ישראל. גם להבין תוכן המכוון בזה שנזכרו כמנין חמשה חומשי תורה.

ונראה בהקדם לבאר הכתוב בפרשתנו (יב-ג) והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. והענין הוא, דלכאורה הרי ראה שנבחר מאת ה' יותר מכולם, אשר פה אל פה אדבר בו, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים. אך הכוונה הוא דאיתא בגמרא (יומא עא:): מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש, והווי אזלי כולי עלמא בתריה, כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון, שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון. לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול [ליטול רשות ממנו, ולפרוש לצד ביתן], אמר להן, ייתון בני עממין לשלם [לשון גנאי הוא, לפי שבאו

ולשמוחת חתן וכלה נבאר בתחלת הפרשה, בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח-ב). בהקדם לבאר מאמרם (כתובות יז) רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת [שלש בדין, זורק אחת ומקבל אחת] ע"כ. ובמהרש"א דקדק דהוי ליה למימר מרקד 'בתלת'. ויש לומר דידוע כי אורייתא וישאל וקוב"ה חד הוא (וזה"ק ח"ג עג), והיינו כי על ידי התורה ישראל מקושרים עם הקב"ה. ופירש הרד"ק מלעלוב זי"ע מה שאומרים (בזמירות לשב"ק) בוין תתקטר, כי באות וי"ו מרומז קוב"ה ואורייתא וישאל, והוא כי האות וי"ו נכתב בג' אנפין, ואי"ו וי"ו ו"ו, ואי"ו עולה י"ג בגימטריא אח"ד והוא כנגד קוב"ה, וי"ו עולה כ"ב כנגד כ"ב אתון דאורייתא, ו"ו עולה י"ב כנגד השבטי י-ה. וזהו 'בוין', בכל מילואי אות ו', תתקטר' נעשה קשר קוב"ה אורייתא וישאל, כי כולם מרומזים ומאוחדים באות ו' ע"כ.

והנה בכל זיווג יש קשר שלשה דברים אלו, ישראל, הם החתן והכלה, קוב"ה, שהטיל ה' שמו באיש אות יו"ד ובאשה אות ה' (סוטה ב), תורה, שמקדש אותה כדת משה וישאל. ורב שמואל בר רב יצחק היה מרקד אתלת, על שידוך הגון שיתקשרו בזה אורייתא קוב"ה וישאל יחד.

והנה בהדלקת הנרות על שבת, מכוונים לעשות שתי פתילות, והאשה שכבתה נרו של עולם מדליקה את הנרות (ש"ע או"ח ריש סימן רסג). וכתבו המפרשים, כי באדם יש רמ"ח אברים, ולעומת זה באשה יש רנ"ב אברים (בכורות מה:), והוא עולה ביחד ת"ק אברים, כמספר ב' פעמים נ"ר, ולכן האשה מדליקה לשבת שתי נרות ע"כ. ואם כן בשעת הנישואין מתאחדים ביחד הת"ק אברים, והוא זמן של העלאת 'הנרות'. ורימוז הכתוב כי בהעלותך את הנרות, כאשר בונים בית חדש בישראל, אל מול פני המנורה יעלה נרותיה. והיינו כי האות האמצעי שבתבת 'מנורה' הוא אות ו', הרומז על אורייתא קוב"ה וישאל, ואל מול פני המנורה, נגד האות האמצעי שבמנורה יאירו שבעת הנרות, להעמיד בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה. ■

הרי לנו שאף שהכהן הגדול נתעלה ליכנס לפני ולפנים, במקום שאין אדם יוכל ליכנס, לפעמים אין זה מכחו, אלא הצדיקים בדורו בעבודתם העלו אותו למדריגה זו. וכמו כן הרגיש משה, שהגם שהוא יוכל לעלות לשמים ולדבר פה אל פה עם השכינה, כל זה הוא מקדושת כללות ישראל. וכמו שאמר לישראל, בשבילכם הוא נדבר עמי, שכל השנים שהיו ישראל במדבר כמנודים, לא נתייחד הדיבור אליו (רש"י ויקרא א-א). וזהו שאמר והאיש משה עניו מאד, והסיבה לזה הוא, שחשב שכל מה שזכה בא לו 'מכל האדם אשר על פני האדמה', הם בקדושתם העלוהו למדריגה זו.

והנה ה' בחר בלויים לעבוד עבודת הקודש במשכן, ויתכן שיהא תרעומות לישראל על מה שהם לא נבחרו, ואין להם חלק בעבודת הקודש. אבל האמת הוא, כי גם להם יש חלק בעבודתם, שהם מעלים אותם להיות ראויים לעבודה זו. ודוגמת הכהן הגדול שעשה העבודה לפני ולפנים, אבל לאמיתו שמעיה ואבטליון עבדו עובדא דאהרן, ומיני ומנייהו יתקלס עילאה. ועל כן אמר בתחלת הפרשה, קח את הלויים 'מתוך בני ישראל', שכח מעלתם של הלויים בא 'מתוך בני ישראל', שהם מעלים אותם בעבודתם, וגם להם יש חלק בעבודת הלויים, והם עבדו עובדא של הלויים.

ולכן הראה כאן חיבתן של ישראל, שלא יתרעמו על מה שאין להם החשיבות של הלויים, כי גם להם יש חלק בעבודתם. והזכיר אזכורתיהן נגד חמשה חומשי תורה, כי יש ששים רבוא אותיות לתורה, וכנגדן ששים רבוא נשמות, והם מקושרים יחד בחמשה חומשי תורה. וכמו שבתורה אם חיסר אות אחת ממנה, הספר תורה פסולה, וכולם ביחד מקדשים את הספר. כן הוא בעבודת ה' של הכלל ישראל, כולם ביחד עושים רצון קונם, שאהרן עושה העובדא בפועל, וכל בני ישראל יחד עבדו עובדא דאהרן, להעלות עבודתו לרום עליון.

וזהו שסיים הכתוב אחר עבודת קיחת הלויים, שמשה העמידן, ואהרן מניפן, שאין זה רק מכח עצמם, אלא 'כן עשו להם בני ישראל', שקדושת כללות ישראל מסייע להם, הן בעבודת משה ואהרן, והן בעבודת הלויים.